

ታህሣሥ 17 ቀን 1998 ዓ.ም

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

አብዱልሳታድር መሐመድ

ሐጉስ ወልዱ

ዳኝ መላክ

መስፍን ዕቁበዮናስ

አመልካች አዋላ እርሻ ልማት ድርጅት

ተጠራ..... አቶ መሐሪ ማታ

ከውል ውጪ ያለ ኃላፊነትን በተመለከተ ስለ ካላ መካሰን አወሳሰን

የፍ/ብ/ሀ/ቁ. 2066(2)፣ 2086(2)፣ 2081፣ 2090፣ 2091 2102(1) እና 2092

የሲዳማ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ተከላሽ የሆነው የአሁን አመልካች መኪናው አድርሷል በተባለው የግጭት አደጋ ለተጎዲው የጉዳት እና መራል ካላ እንዲሁም የህክምና ወጪ በድምሩ ብር 30.198 እንዲከፍለው በመወሰኑ እና የደቡብ ብሔር ብሔረሠቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግሥት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ውሳኔውን በማፅናቱ የቀረበ አቤቱታ

ውሳኔ፡- የደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ህዝቦች ክልላዊ መንግሥት ጠቅላይ ፍርድ ቤት የሠጠው ውሳኔና የሲዳማ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጠው ውሳኔ ፀድቋል፡፡

1ኛ. ከውል ውጪ ኃላፊነት በሆነ ጉዳት የደረሰበት ሰው ጉዳቱ የደረሰው በተከላሽ መኪና መሆኑን ከማስረዳት ውጪ በባለሀብቱ በኩል ጥፋት ስለመኖሩ ማረጋገጥ አይጠበቅበትም፡፡

2ኛ ጥፋት ባይኖርም በኃላፊነት ተጠያቂ የሆነ ሰው ከኃላፊነት ነፃ ለመሆን ጉዳት የደረሰበትን ሠው ሌላ የወንጀል ድርጊት ለመጥቀስ አይችልም፡፡

3ኛ ጉዳዩ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሀ/ቁ. 343(1) መሠረት ለመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ተመልሶ ከተላከ ፍርድ ቤቱ በመጀመሪያው ውሳኔ ሳይገደብ የካላውን መጠን ሊያሻሽል ይችላል፡፡

ታህሣሥ 17 ቀን 1998 ዓ.ም

ዳኞች፡- መንበሪያህዳሪ ታደሰ

አብዱልቃድር መሐመድ

ሐጉስ ወልደ

ዳኝ መላኩ

መስፍን ዕቁበየናስ

አመልካች አዋላ እርሻ ልማት ድርጅት ነገረፈጅ አቶ ጀማል አህመድ ቀረበ

ተጠሪ..... አቶ መሐሪ ማታ ጠበቃ አቶ ተሰማ አበበ ቀረበ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ ለሰበር ለቀረበው አቤቱታ መነሻ የሆነው ተከሣሽ የሆነው የአሁኑ አመልካች መኪናው አድርጎል በተባለው የግጭት አደጋ ምክንያት ለተጉጂው ለአሁኑ ተጠሪ የጉዳት ካሣ ብር 28,800፣ የሞራል ካሣ ብር 1000 እና የህክምና ወጪ ብር 308 በጠቅላላው ብር 30,198 እንዲከፍለው መወሰኑ ነው፡፡

ከርክሩን በመጀመሪያ ደረጃ ያየው የሲዳማ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው፡፡ ከሣሽ የሆነው የአሁኑ ተጠሪ ሐምሌ 15 ቀን 1987 ዓ.ም በሞተር ሣይክል በመንዝ ላይ እያለ ንብረትነቱ የአዋላ እርሻ ልማት ድርጅት በሆነ የሰሌዳ ቁጥር 3-00217 መኪና ተገጭቶ እንድ እግሩ በመጉዳቱ ወይም በመቆረጡ ምክንያት ከአደጋው በፊት እየሰራ ያገኘ የነበረው ገቢ መቋረጡን በመግለጽ የመኪናው ባለቤት በሕግ ባለበት ኃላፊነት መሠረት የጉዳት ካሣ ብር 58,600 እንዲከፍለው የሚጠይቅ ከሰ ለሲዳማ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት አቅርቦ ፍ/ቤቱ በኃላፊነቱ ጉዳይም ሆነ በካሣው መጠን ላይ ካከራከረና ማሥረጃም ከሰማ በኋላ ጉዳቱን ያደረሰው የተከሣሹ የአዋላ እርሻ ልማት ድርጅት መኪና መሆኑ ስለተረጋገጠ ለደረሰው ጉዳት በሕግ ኃላፊነት አለበት፣ ተጉጂው በተከሣሹ መኪና ባይገጭ ኖሮ እግሩ ሊቆረጥ አይችልም ክር፣ እግሩ ከተቆረጠ ደግሞ ቀደም ሲል ሲሰራ የነበረውን ሥራ ተመልሶ ለመሥራት እንደማይችል ግልጽ ነው፡፡ በአካሉ ላይ የደረሰው ጉዳትም 50% እንደሆነ ስለተገለፀ ይህንኑ ግምት ውስጥ በማስገባት በክሱ የጠየቀውን የጉዳት ካሣ በክፊል በመቀነስ

ለደረሰበት ጉዳት ብር 28,800 የሞራል ካሣ ብር 1000 እና ለህክምና ያወጣውን ወጪ ብር 308 በጠትላላው ብር 30,198 ሊከፍለው ይገባል በማለት ወስኗል።

የአሁኑ አመልካች የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት ቤኃላፊነቱ ጉዳይም ሆነ የካሣውን መጠን በማስመልከት የሰጠውን ውሣኔ በመቃወም ለደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግሥት ጠትላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ.3144 የይግባኝ አቤቱታ ሊያቀርብ የቻለ ቢሆንም ፍ/ቤቱ የአሁኑ ተጠሪ ቀርቦ መልስ እንዲሰጥበት አድርጎ የይግባኝን ክርክር ከሰማ በኋላ በመጨረሻ ግንቦት 19 ቀን 1996 ዓ.ም መርምሮ በሰጠው ውሣኔ ክርክሩን በመጀመሪያ ደረጃ ያየው የዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት በጉዳዩ ላይ የሰጠው ውሣኔ የሚታይበት ጉድለት የለም በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ. 348(1) መሠረት አጽንቶታል።

አመልካች የክልሉ ሁለት ፍርድ ቤቶች በጉዳዩ ላይ በተመሳሳይ መንገድ የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት አለበት በሚል ምክንያት በዚህ መዝገብ ለሰበር አቤቱታ ያቀረበ ሲሆን አቤቱታው ተመርምሮ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ቀርቦ እንዲታይ በመወሰኑ አመልካች በ30/10/96 ዓ.ም ጽፎ ያቀረበው ማመልከቻ ለአሁኑ ተጠሪ ተልኮ ቀርቦ መልስ እንዲሰጥበት ታዞ በጠበቃው አማካኝነት ጥቅምት 5 ቀን 1997 ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅርቧል። አመልካች በበኩሉ በተጠሪው ጠበቃ በኩል በጽሑፍ የተሰጠውን መልስ ከተመለከተ በኋላ የመልስ መልስ ጽፎ ከመዝገቡ ጋር እንዲያያዝ አድርጓል።

ችሎቱም የኃላፊነቱን ጉዳይም ሆነ የካሣውን መጠን ከሕጉ ጋር በማገናዘብ መርምሯል።

በቅድሚያ የአሁኑ አመልካች በተጠሪው ላይ ለደረሰው ጉዳት በሕግ ኃላፊነት አለበት የለበትም? ጉዳቱ የደረሰው በተጉጂው(ተበዳዩ) በገዛ ራሱ ጥፋት ነው ለማለት የሚያስችል ምክንያት አለ ወይንስ የለም የሚለው ሲመረመር በፍሬ ነገር ረገድ የአሁኑ ተጠሪ ሞተር ሣይክል እየነዳ በመጓዝ ላይ እያለ ሁለተኛው ተከሣሽ ሲያሸከርከረው በዘረው ገብረትነቱ የአሁኑ አመልካች በሆነው የሰሌዳ ቁጥር 3.00217 መኪና ገጭቶ ከነሞተር ሣይክሉ በመውደቁ ምክንያት በአንድ እግሩ ላይ ከፍተኛ ጉዳት ደርሶበት የተቆረጠ መሆኑ ተረጋግጧል።

ካሣ የተጠየቀበት ጉዳት መነሻው የአሁኑ አመልካች መኪና ያደረሰው የግጭት አደጋ ሆኖ ከተገኘ ጉዳዩ ከውል ውጭ ስለሚደርስ ኃላፊነት

የሚመለከት ነው። የፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2081(1) የአንድ መኪና ወይም የአንድ ባለሞተር ተሽከርካሪ ባለቤት የሆነ ሰው አደጋውን ያደረሰው መኪናውን ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪውን ለመንዳት ወይም ለማንቀሳቀስ ባልተፈቀደለት ሰው ቢሆንም እንኳን መኪናው ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪው ላደረሰው ጉዳት አላፈ የሚሆነው ባለሀብቱ መሆኑን ይደነግጋል። የአንድ መኪና ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪ ባለቤት አጥፊ ሣይሆን ጉዳት ያደረሰው መኪና ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪ ባለሀብት በመሆኑ ብቻ ለደረሰው ጉዳት በሕግ አላፈ ይሆናል። ተጉጂው ወይም ተበዳዩ ጉዳቱ የደረሰው በተከሣሻ መኪና መሆኑን ከማሥረዳት ውጭ በባለሀብቱ በኩል ጥፋት ስለመኖሩ ማረጋገጥ አይጠበቅበትም።

በሌላም በኩል ጉዳት ያደረሰው መኪና ባለሀብት ከአላፊነት የሚድንባቸው የሕግ ምክንያቶች ያሉ ሲሆን ከእነዚህም አንዱ ጉዳቱ የደረሰው በተጉጂው ወይም በተበዳዩ ጥፋት ምክንያት እንደሆነ አላፊነት አያመጣም በሚል በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2066(2) ላይ የተመለከተው ነው። ጉዳት ያደረሰው መኪና ባለሀብት ጉዳቱ የደረሰው በተጉጂው ጥፋት ምክንያት ነው የሚል መከላከያ ካለው የማስረዳት ሽክም የራሱ ይሆናል። በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2086(2) ላይ እንደተመለከተው የአንድ መኪና ባለሀብት ጉዳቱ የደረሰው በክፍል ወይም በሙሉ ከተበዳዩ ጥፋት የተነሣ መሆኑን ካላረጋገጠ በቀር በክፍልም ሆነ በሙሉ ከአላፊነቱ ሊድን አይችልም።

በቀረበው ጉዳይ የአሁኑ አመልካች ለደረሰው ጉዳት በተበዳዩ በኩል ጥፋት አለ በማለት የሚከራከረው በሁለት ምክንያቶች ሲሆን አንደኛው ተጠሪው የሌላ ድርጅት ሞተር ሣይክል ሰርቆ እየነዳ ሲሄድ ነው የተገጨው በሚል የቀረበ ነው። የተሰረቀን ሞተር ሣይክል ወይም ሌላ ባለሞተር ተሽከርካሪ በሚነዳ ሰው ላይ ጉዳት ማድረስ በአላፊነት አያስጠይቅም የሚል ሕግ የለም። የጉዳቱም መንስኤ ተበዳዩ የተሰረቀ ሞተር ሣይክል ይዞ መገኘቱ ወይም መንዳቱ ሣይሆን የአመልካችን መኪና ሲያሸከረከር የነበረው ሾፌር መንገዱን በማጥበብ ተጠሪው የሚነዳውን ሞተር ሣይክል ሊገጨው መቻሉ ነው። በመሆኑም አመልካች ተጠሪው የተሰረቀ ሞተር ሣይክል እየነዳ ሲጓዝ ነው የተገጨው በሚል ያቀረበው ክርክር ሕጋዊ መከላከያ ሊሆን አይችልም። ሁለተኛው ሞተር ሣይክል ለመንዳት የሚያስችል መንጃ ፈቃድ የለውም የሚለው ነው። መንጃ ፈቃድ የሌለው መሆኑ ብቻ ጉዳቱ የደረሰው በእርሱ ጥፋት ነው ለማለት አያስችልም። መታየት የሚገባው ሞተር ሣይክሉን እየነዳ ሲጓዝ የፈፀመው ጥፋት ምንድነው የሚለው ነው። የአሁኑ አመልካች ደግሞ

ተጠሪው መንጃ ፈቃድ የሌለው መሆኑን ከሚገልጽ በቀር በሥር ክርክሩ ወቅት ተጠሪው የፈፀመው ጥፋት መኖሩን አላስረዳም። መንጃ ፈቃድ ሳይኖረው የሚያሸከረክርን ሰው በመኪና መግጨት በሕግ በአላፊነት ከመጠየቅ ሊያድን ስለማይችል አመልካች በዚህም ረገድ ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት የለውም። በአጠቃላይ የአሁኑ አመልካች መኪናው ላደረሰው ጉዳት አላፊ ነው ተብሎ በመወሰኑ የተፈፀመ የሕግ ስህተት የለም።

የካሣውን መጠን በተመለከተም ተጉጂው የአሁኑ ተጠሪ በአመልካች መኪና በተፈፀመው ግጭት የተነሣ አንድ እግሩ የተቆረጠ መሆኑ የተገለፀ ሲሆን በእግሩ መቆረጥ ምክንያት ቀደም ሲል የተሰማራበትን ሥራ ለመቀጠል አልቻለም። ከአደጋው በፊት በወር ብር 120 ደመወዝ እየተከፈለው ሲሰራ የነበረ መሆኑን የሚያረጋግጥ ማሥረጃ ክርክሩን በመጀመሪያ ደረጃ ላየው ለሲዳማ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት መቅረቡን ከተሰጠው ውሳኔ ለመረዳት ተችሏል። የአሁኑ አመልካች ይህንን የሚያፈርስ ሌላ ተቃራኒ ማሥረጃ አላቀረበም። ፍ/ቤቱም በተጠሪው በደረሰበት አደጋ ምክንያት ገቢው ሊቋረጥ መቻሉንና ጉዳቱም ዘላቂታ ያለው መሆኑን በመገንዘብና ከአደጋው በፊት በየወሩ ሲያገኝ ነበር የተባለውን ደመወዝ በመገኘት በመጠቀም በፍትሐብሐር ሕግ ቁጥር 2102(1) መሠረት የጉዳት ካሣውን ልክ በርትዕ በማመዘዝን ወስኗል። የካሣ አከፋፈልና ልክ የሚወሰነው ከፍትሐብሐር ሕግ ቁጥር 2090 ጀምሮ በተከታታይ በተፃፉ ድንጋጌዎች መሠረት ነው። የመጀመሪያው ቁጥር 2090(1) በመደቡ በጉዳቱ ምክንያት ተበዳዩ የሚካሠው ለጉዳቱ ተመዘዝኝ የሆነ ኪሣራ በመክፈል እንደሆነ የሚገልጽ ሲሆን ቁጥር 2091 ደግሞ ለደረሰው ጉዳት አላፊ መሆኑ በሕግ የታወቀው ሰው የሚከፍለው የጉዳት ካሣ አላፊነቱን ያመጣው ጉዳይ በተበዳዩ ላይ ከደረሰው ጉዳት ጋራ እኩል ሆኖ መመዘዝን እንዳለበት የሚደነግግ ነው። ቀጥሎ ያለው ቁጥር 2092 ሲታይ ለወደፊት ሊደርስ ይችላል ተብሎ የሚገመተው ጉዳት የተረጋገጠ በሆነ ጊዜ እስኪፈፀም ድረስ ሳይጠበቅ ካሣ ሊከፈል የሚገባ መሆኑን ያስረዳል። ከዚህ ሌላ በፍትሐብሐር ሕግ ቁጥር 2102(1) ላይ የሠፈረውን ድንጋጌም ስንመለከት ስለጉዳቱ ምን ያህል ኪሣራ እንደሚከፈል በትክክል ለመወሰን ያልተቻለ እንደሆነ ዳኞች የነገሮቹን ተራ ሁኔታዎችንና ተጉጂውም ያደረገውን ጥንቃቄ አመዘገቡ በመገመት የኪሣራውን ልክ በርትዕ እንዲወስኑ የሚፈቅድ ነው።

በዚህ መዝገብ በቀረበው ጉዳይ የጉዳት ካሣው መጠን ስለመወሰን አለመወሰኑ ከላይ ከተጠቀሱት ድንጋጌዎች አንፃር ሲመረመር በተጉጂው

በአሁኑ ተጠሪ ላይ በመኪና ግጭት በደረሰው አደጋ ምክንያት አንድ እግሩ ሊቆረጥ መቻሉ ከአደጋው በፊት እየሰራ ሲያገኝ የነበረውን ገቢ ያስቀረበት መሆኑ ብቻ ሳይሆን ወደፊት የሚኖረውን የኢኮኖሚ እድገት እንደሚጉዳው ይገመታል። በነበረው ሥራ በመቀጠል ወይም በሌላ ሙያ በመሰማራት የራሱን የገቢ ምንጭ ሊያሻሽልና ሊያሳድግ ይችላል። በደረሰበት አደጋ የአንድ እግሩ መቆረጥ ደግሞ በዚህ የወደፊት እድሉ ላይ ሁሉ ተጽእኖ ያደርጋል።

ይህ ሁሉ ሲታይ በወቅቱ የ23 ዓመት እድሜ ነበረው የተባለው የአሁኑ ተጠሪ በዋናው መንቀሳቀሻ በእግሩ ላይ የደረሰው ከፍተኛ ጉዳት እና ድኬው ባለው የኢኮኖሚ ጥቅም ላይ ያስከተለው ጉዳት ተመዝግቦ በርትዕ ብር 28,800 ካሣ እንዲከፈለው መወሰኑ በሕጉ እይታ በዝታል ለማለት አይቻልም። የሲዳማ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመጀመሪያ ቀርቦለት በነበረው ከሥ መነሻ ጉዳዩን መርምሮ የጉዳት ካሣ ብር 16,000 እንዲከፈለው ከወሰነ በኋላ በይግባኝ ጉዳዩን የተመለከተው የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት የአሁኑ አመልካች መከላከያ መልስ እና ማሥረጃ አቅርቦ ክርክርና ማሥረጃው ከተጠናቀቀ በኋላ መወሰን አለበት ብሎ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343(1) መሠረት ጉዳዩን ከመለሰለት በኋላ ከሣሹ የአሁኑ ተጠሪ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.91(1) መሠረት ከሱን አሻሽሎ እንዲቀርብ ተፈትዶለት በአዲስ መልክ ክርክሩ ተካሂዶ በመጨረሻ በሰጠው ውሣኔ የካሣውን መጠን ከፍ አድርጎ በመወሰኑ ተፈጽሟል የምንለው የሕግ ስህተት የለም። ጉዳዩ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343(1) መሠረት ለመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ተመልሶ ከተላከ ፍ/ቤቱ በመጀመሪያው ውሣኔ ሳይገደብ የካሣውን መጠን ዝቅ ወደም ከፍ አድርጎ ከመወሰን የሚከለከለው ሕግ የለም።

በአጠቃላይ በዚህ ጉዳይ በኋላፊኑቱ ጉዳዩም ሆነ በካሣው መጠን አወሰሰን ረገድ ተፈጽሟል የሚባል የሕግ ስህተት አልተገኘም።

ው ሣ ኔ

1. የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይህንን ጉዳይ በማስመልከት በይ/መ/ቁ.3144, ግንቦት 19 ቀን 1996 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሠረት ፀንቷል።

2. በዚህ መዝገብ በተደረገው ክርክር ምክንያት የደረሰውን ወጪና ኪሣራ ግራቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ያመለስ።

የማይካበብ የአምስት ዳኞች ፈርማ አለበት።